

יום הולדת שמח, מאיר ויזלטיר אילנה ברנשטיין

במכירה פומבית מספר 38, בבית המכירות "קדם", נמכר פריט מספר 369 – (69) הוא מספר הבית שבו מתגורר המשורר, מספר שאינו ככל המספרים. די בהרף עין כדי להבחין. מספר סוטה, אומרים הסוטים, הידוע גם כשנת ארבעת הקיסרים) – מחיר פתיחה 250 דולר, מחיר מכירה 308 דולר. הפריט מוכר גם כ"טיול באיונה", פואמה מאת המשורר מאיר ויזלטיר, מלווה בתחריטים מאת אוהד שאלתיאל. מדובר בפקסימיליה, בל נטעה, שיצאה לאור בשנת 1996 (אבוי איך הפנו הספרות 69 גב זו אל זו) בהוצאת "אבן חושן". "טיול באיונה" – הספר המקורי – יצא לאור בשנת 1963 (ספרות שאינן מרפות) והיא נחשבת ליצירתו הראשונה של המשורר מאיר ויזלטיר. יצירת ביכורים שאינה נמדדת בכסף.

אז עוד לא ידענו שיהיה "פרק א פרק ב" שיצא לאור בשנת 1967, ולמרות הפיתוי נניח לשנת ההוצאה. מדובר במשורר שגדלנו על טורי המילים שלו ולא על טורי המספרים. הגם שכפי שלמדנו להכיר משיריו:

סוד גלוי הוא, שְכֵמָה רְצֻנָנִים
לא יִדְעוּ אִיךָ לֵאכֹל אֶת פֶּרֶק א' פֶּרֶק ב'
בְּחֶרֶדָה לִקְבָּתָם הִבִּיעוּ תִקְוָה
כִּי קִשְׁיֵי הָעֵכוֹל שֶׁלָּהֶם הֵם אוֹת לְעֹרְוֵי שֶׁל הַמְשׁוֹרֵר
(...)

על "מאה שירים" לא העזנו לחלום. מאה שירים והשנה היא 1969. מקרה בלבד. וכידוע סוד המקרה הוא במקריותו.

ב־1973 אמר לנו המשורר: "קח". אז עוד לא התקוממנו על השוביניזם בשפה העברית. טרם חוקק חוק שוויון ההזדמנויות בשירה שיקבע כי כל משורר הזקוק לקורא/ת לא יפרסם שיר המזמין לקריאה, אלא אם כן כתוב השיר בלשון זכר ובלשון נקבה, בין ביחיד ובין ברבים. היה זה הספר הראשון שקראתי בזמן אמת. וזה היה רגע ההתאהבות. למרות ה"קח", לקחתי. זה ספר שמלמד אותך לקח.

שמרנו על אופטימיות. והנה שלוש שנים אחר כך יצא קובץ השירים "דבר אופטימי, עשיית שירים", ומאז מגלים תושבי העיר־מדינה תל אביב (איני בטוחה באשר ליושבים מעבר למקף המחבר) סימפטיה למשורר שמתעקש בתל אביב. שמתרגש בתל אביב. שמתיאש בתל אביב.

"קיצור שנות השישים" עשה לנו טובה גדולה. אנחנו (חברותי ואני, לא יעלה על הדעת שאני מדברת על עצמי בלשון רבות) שנולדנו ב־1957, רצינו להיות בוגרות בשנות ה־60. כשבגרנו אמרנו לעצמנו בטמטום מה: בגרנו בשלהי שנות ה־60. הספקנו לקלוע צמות דקיקות בהמוניהן, שזורות בחרוזים צבעוניים, וללבוש בלי בושה שמלות פלסטיניות רקומות מהשוק בעיר העתיקה. שלהי שנות ה־60 נוסח ישראל הכובשת. עדויות בסמלי שלום ובסיסמאות על אהבה ומלחמה הסתובבו

בסמטאות השוק. היינו היפיות של מלחמה. רק להחזיק את הספר בידינו עורר בנו התרגשות רבה. כאילו אנחנו מקצרות את מה שהיה שם. בשירה כמובן. האנחנו כבר מאחוריי מזמן. עכשיו זאת אני. קראתי את "שירים איטיים", הפלגתי בקריאת "מרודים וסונטות", שיננתי את השירים האלה, אפשר לומר. ביום שבו התגרשתי מבן זוגי דיברתי עליהם עם המשורר בשיחת רעים, על כוס ערק, אני והמשורר, המותג – יסלח לי מאיר על המטפורה הזולה – בשנותיי בתיכון הוא וחבריו יונה וולך ויאיר הורוביץ היו האלים שלנו. איזה יום רע זה היה. ומתוך המשורר יצאה חמלה ורוך ותמיכה כאילו היה חברי מאז ומעולם.

ב"ארבעים" שיצא לאור ב-2010, השנה שבה הכרתי את מאיר מחוץ לכריכות, כתבתי לו כמה מילים על השיר המופיע בעמוד 19 ושמתיחיל במילים: "קחי יום ועוד / יום, בלאו הכי / אני בנבון כפיתי." ומסתיים במילים: "ואם אבקה בסבלנות / אולי תפל קורה מבין עיני, וכאיש נדהם / אראה יום אחד את אשר ראתה / שפחה על הים."

השפחה עברה אומנם רגע של התגלות נבואית, כתבתי לו, אך בסופו של תהליך חזרה להיות שפחה. כלומר יש כאן אחיות עיניים, או מראית עין של שינוי, אך למעשה שינוי אינו מתחולל. היא הרי לא נהפכה לנביאה. מה ששומט את כל מה שנכתב קודם לכן, ומבטל גם את שנאת המשורר לאוקסימורונים. על כן זהו שיר שיש לקרוא אותו מהסוף להתחלה כדי להבין את תחכומו. כלומר השיר מושך את הקוראת באף לכל אורכו במקסמי מילים שאינן אלא שווא, עד המילה האחרונה, עד המסקנה לכאורה, שאינה אלא מהתלה. השיר מורה לקוראת להיות סבלנית, להאמין בכוחו של הזמן לחולל נפלאות. ואני הייתי אז אישה אחרי פרידה מאהבה גדולה (בד בבד עם מות אימי, וטקס משפיל ברבנות) הזקוקה לריפוי, וזמן היה המשאב היחידי שלי. השיר הזה מבקש להניח את דעתה, כתבתי לו. בסוף זה יקרה, זה מה שאומרות המילים. אך באותו רגע בשיר אין לקוראת כל יכולת לדעת מה יקרה בסופו או בסופה. אפשר להתנחם, להרגיש מפויסת היות שהדובר בשיר טוען כי: "טועה החושב אותי / למקמץ במלים. פשוט / אני מבזבז אותן / במקום שאין רואים." שם בעומקים הבלתי נראים מובלות המילים המבוזבזות אל קצן. אני אוהבת מאוד את ההצצה הזאת פנימה, את הצלילה אל כור המצרף של המילים המבוזבזות. זהו רגע של כנות בשיר המתחיל בשורות "קחי יום ועוד יום..." (עמוד 19, "ארבעים"), שבו מסביר המשורר לקוראת שיש מילים שדינן מיתה. כן, הן נחשבות, הן נאמרות בדממה, מתגלגלות על לשון המחשבה, אך אינן מגיעות לידי בשלות ועל כן אינן יכולות להיוולד אלא כפגות. על כן נגזר עליהן לשתוק. כלומר למות. אבל נאספנו כאן לחגוג את החיים ואת המילים החיות, אלה שנכתבו, אלה שנכתבות ואלה שעוד ייכתבו – יום הולדת שמח מאיר ויזלטיר!